

видавати клієнтам пробації одноразову матеріальну допомогу (інші соціальні виплати) в разі, якщо вони цього потребуватимуть;

14) уповноваженим органам та закладам охорони здоров'я як суб'єкту пенітенціарної пробації брати на облік клієнтів пробації незалежно від місця їх реєстрації.

Таким чином, анкетування 43 практичних працівників органів пробації з 20 областей України засвідчило наявність значних проблем у пенітенціарній пробації і дало, водночас, певні дієві рецепти їх вирішення.

Ісевич О. О.,

здобувач вищої освіти ступеня

«магістр» Інституту кримінально-виконавчої служби

В'ЯЗНИЧНА СИСТЕМА ШВЕЦІЇ: ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Становлення тюремної системи Швеції припадає на середину ХІХ ст. Зведення нових тюрем до цього часу здебільшого було пов'язано з військовими потребами (Швеція вела активну боротьбу з Данією за сфери впливу в регіоні – *О. І.*). Отже, особи, засуджені до каторжних робіт повинні були зводити оборонні споруди, які одночасно виконували і функції в'язниць.

Нові для Європи пенітенціарні тенденції щодо виправлення злочинців не оминули й Швецію. В'язнична реформа у країні тривала з 1840 р. і завершилась 1894 р. В результаті впровадження ідей виправлення в країні було відкрито 3 пенітенціарія для чоловіків і 1 для жінок; 46 одиночних тюрем, 3 центральні тюрми з примусовими роботами для чоловіків, 1 для жінок і 1 для молодих волюг та неповнолітніх злочинців, яким було призначено виправне покарання. Більшість засуджених до позбавлення волі відбували покарання в одиночних камерах. А ті, хто відбував довготривале покарання – лише перші 3 роки перебували в суворому одиночному ув'язненні.

Загалом в Швеції більше утвердилась пенсільванська система. Особливе значення в умовах відбування покарання відігравали місцеві протестантські капелани, які виконували і роль психологів, і педагогів, і душпастирів [1].

Новий Кримінальний кодекс Швеції, що значно гуманізував покарання, було ухвалено 1864 р. На початку ХХ ст. до нього було внесено значні зміни. Що стосується кримінально-виконавчої системи, то зміни передбачали окремі процедури притягнення до відповідальності неповнолітніх віком 15 – 18 років, а пізніше – обмеження тюремного ув'язнення для осіб до 21 року. 1906 року

впроваджено умовно-дострокове звільнення, а 1918 р. – відстрочка тюремного ув'язнення з випробувальним терміном [2, s. 245–248].

Без особливих змін така система проіснувала до 1962 р., коли було ухвалено новий Кримінальний кодекс Швеції (вступив в силу 1965 р.), частина 3 якого визначала види покарання. З того часу у Швеції діє система місцевих та загальнодержавних тюрем. Більшість місцевих тюрем було у 80-і роки переобладно, таким чином, що вони більше нагадували університетські гуртожитки [3].

Нині, за Кримінальним кодексом Швеції, тюремне ув'язнення (глава 26) може бути довічним або призначатися на строк від 14 діб і, за деякими винятками, до 10 років. За загальним правилом, особа повинна бути умовно звільнена від відбування цього покарання після відбуття 2/3 його строку, але не менше ніж через один місяць. Умовне звільнення не застосовується лише, якщо тюремне ув'язнення замінює несплачений штраф або якщо поряд з ним застосовано пробацію. Перешкодити умовному звільненню може серйозне порушення умов відбування покарання у тюрмі, але і в цьому випадку відстрочення зі звільненням з в'язниці не повинно перевищувати 15 діб. Після умовного звільнення особа піддається пробації або нагляду[4].

Стратегічним напрямом діяльності у сфері застосування покарань та поведження з правопорушниками у Швеції є зведення до мінімуму кількості осіб, що перебувають у місцях позбавлення волі й широке застосування заходів альтернативних покаранню. Дана політика направлена на те, щоб особа, яка вчинила правопорушення виконуючи певні умови або обов'язки, які накладені покаранням, мала можливість встановлювати або відновлювати важливі зв'язки в суспільстві. Це дозволяє залишити правопорушників у контакті зі всіма чинними механізмами соціального контролю в суспільстві, надає можливість особі реінтегруватися до соціального життя, що є більш ефективним, ніж перебування її у місцях позбавлення волі. Широко застосовуються такі заходи, як громадські роботи, інтенсивний нагляд з боку громадськості, домашній арешт із використанням електронних методів стеження або ж зобов'язання осіб, що перебувають у певній залежності (алкогольній, наркотичній), пройти курс лікування.

У Швеції, населення якої складає близько 9 млн. чоловік, лише 5 тис. осіб перебувають у місцях позбавлення волі, та й то це здебільшого некорінні шведи [5]. У кримінально-виконавчій системі Швеції – близько 50 тюрем і 20 слідчих ізоляторів. Середня тюрма розрахована на 45–80 осіб. У декількох великих тюрмах утримується від 100 до 300 ув'язнених, кожному з яких, як правило, надано окрему камеру (насправді, це більше схоже на номер у готелі, відповідно умебльований, а також обладнаний санвузлом). Удень засуджені того

чи іншого відділення вільно спілкуються між собою, а на ніч персонал зачиняє ув'язнених у камері.

Для виконання покарань чи альтернативних їм заходів у Швеції створена Служба тюрем і пробації, яка підзвітна і підконтрольна Міністерству юстиції Швеції. У своїй структурі Служба тюрем і пробації має 36 регіональних управлінь. На території кожного управління знаходяться, як правило, 1–2 тюрми, слідчий ізолятор та служба пробації.

Карні заклади Швеції поділяються за рівнем безпеки на три типи. Найвищий клас, тобто заклади першого рівня безпеки призначені для засуджених, які мають високий рівень суспільної небезпеки, вірогідність втеч яких є значно високою. Другий рівень безпеки представляють установи, які можуть мати різний ступінь та форму моніторингу та контролю за засудженими. Більшість з них мають стіни та огорожі, деякі обладнані лікувальними закладами. До третього класу безпеки відносяться установи відкритого типу, які взагалі не обладнуються парканами та огорожами.

Поміщення засуджених у тюрму з відповідним рівнем безпеки або ж навіть у відповідне відділення тюрми здійснюється спеціальною комісією у єдиному на всю країну центрі розподілу засуджених, який функціонує при одній із великих тюрем. Засуджені проходять спеціальне тестування, з ними проводиться співбесіда, а вже потім визначається вид установи, в якій вони відбуватимуть покарання. При розподілі одразу ж визначається строк, після відбуття якого засудженому можлива зміна умов тримання шляхом переводу в установу більш відкритого типу. Засуджені не залежно від того, в якій тюрмі відбувають покарання, мають однакові права й обов'язки [6].

Список використаних джерел

1. Nilsson R. The practise of pastoral power : the swedish prison chaplains in the 19th century URL: [http:// https://journals.openedition.org/chs/1411](http://https://journals.openedition.org/chs/1411)
2. Płatek M. Systemy penitencjarne państw skandynawskich : na tle polityki kryminalnej, karnej i penitencjarnej. Warszawa : Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego. 2007. 502 s.
3. Пенитенциарные системы зарубежных стран: учебно-практическое пособие / Сост. В. И. Гуржий, М. П. Мелентьев. Киев : РИО МВД Украины, 1993. 104 с.
4. Порівняльне кримінально-виконавче право : навч. посібник / за заг. ред. І. Г. Богатирьова. К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. 140 с.
5. Лисодєд О. Покарання та громадські санкції у діяльності Служби тюрем і пробації Швеції. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4 (35). С. 100-101.
6. Лисодєд О. Умови відбування покарання у тюрмах Швеції. *Вісник прокуратури*. 2003. № 6(24). С. 113.